

ЗАЩО СЕ РАЗДЕЛЯ НА ДВЕ МИГРАЦИОННИЯТ ПЪТ НА МАЛКАТА БЕЛОЧЕЛА ГЪСКА?

© Ben Hall (rspb-images.com)

Като основна причина за намаляването на вида се приема

нерегулираният отстрел
в зимовищата и местата
за струпване на вида

особено по дългия миграционен път. Не на последно място пагубно влияние оказват и разрушаването и увреждането на влажните зони, които се явяват оазиси за вида по дългия му път на юг. Разпокъсаният ареал на гъската и труднодостъпните тундрови блата правят много сложно осъществяването на добра мониторингова програма. Решението, което са намерили орнитолозите от скандинавските страни, впоследствие дава много ценни данни, неизвестни дотогава на учените. За целта са били поставени сателитни предаватели на птици от феноскандинавската субпопулация, гнездящи във Валдак. Първото такова изследване е било проведено през 1995 г., когато

са поставени сателитни
предаватели на 4 птици –

2 от действаща двойка и две неуспели да отгледат потомство през посочената година. Изследването е показало интересни резултати - двойките, които са гнездили успешно, след като прелинеят, се връщат обратно в същите места за престой, които използват в предбрачния период. Там те прекарват близо две седмици преди да

Повече от един век придвижванията на птиците са били обект на непрекъснато проучване и редица научни публикации. През това време са обхванати стотици видове и са прилагани най-различни методи за изследването на този феномен в дивата природа. Интересно е да се проследи една малка, но застрашена от изчезване гъска - малката белочела гъска (Anser erythropus).

Световната популация на малката белочела гъска (Anser erythropus) е намаляла драстично през 40-те и 50-те години на миналия век и оттогава продължава да бележи спад в числеността си. Видът се размножава на малки групи от отдалечените райони на Феноскандинавия до Сибир и североизточна Русия. Там семействата гнездят по време на краткото лято - май-август, когато напускат териториите си и тръгват към местата за зимуване. Последните оценки сочат, че видът наброява едва 25 000 индивида. Той съществува с общо 4 субпопулации, едната от които е реинтродуцирана. Феноскандинавската субпопулация на вида е най-малочислената и е на ръба на изчезването с едва около 20 размножаващи се двойки. Тази популация се размножава и гнезди в субарктическата тундра на Норвегия, и по-конкретно в блатата Валдак. Територията представлява влажни зони, разположени в скандинавската тундра.

мигрират към полуостров Канин, северозападна Русия, в началото на септември.

Оттам миграционният път
се разделя

Единият маршрут, по който поемат успешно размножилите се семейства, е на югозапад през източна Германия и Унгария до северна Гърция. Крайната спирка са влажните зони, разположени в северната част на страната - езерото Керкини, делтата на река Марица и влажните зони в югозападната част на европейска Турция.

В другия случай, когато двойките не успеят да отгледат потомство, птиците се отправят на юг-югоизток от полуостров Канин през Урал към средното течение на река Об и на юг чак до северната част на Казахстан. Точните зимовища на гъската по това направление са неизвестни, но най-вероятно се намират по южния бряг на Каспийско море, Азербайджан и Иран, та чак до Сирия и Ирак. Малки белочели гъски от полуостровите Ямал и Таймир, маркирани със сателитни предаватели, разкриват, че индивидите от тези гнездовища на вида също мигрират по поречието на река Об на югозапад към северен Казахстан. Въпреки това високата смъртност, причинена от незаконния лов, е обърнала така ситуацията, че до този момент няма индивиди, които да са проследени по целия им миграционен път до вероятните зимовища на вида. Поради това международният план за опазването на вида поставя идентифицирането на тези ключови

места като една от най-важните задачи пред орнитолозите. Решаващо в това отношение е и спасяването на най-малобройната субпопулация - Феноскандинавската. С фокус върху този проблем се връщаме към далечната вече 1997 г., когато орнитолозите правят

опит да хвърлят светлина върху проблема с източния миграционен път

През месец май 1997 г. 4 неразмножаващи се малки белочели гъски са уловени с мрежа и са снабдени със сателитни предаватели. Три от предавателите проработват нормално след поставянето им, но един не успява да изпрати сигнал. Впоследствие трите така маркирани птици са били наблюдавани в полет и в местата на маркирането им. И трите през размножителния сезон не са успели да отгледат малки, но не е ясно дали не са се опитвали да се размножават. Нашите главни герои пристигат в блатата Валдак между 22 и 26 май. Интересното е, че сходствата между тях са не само при момента на пристигането им, но и при момента на отпътуването им от размножителните територии към п-в Канин - от края на юни до началото на юли, което е с около 1-2 месеца по-рано, отколкото успешно размножилите се птици. През август един от индивидите се отправя на юг-изток, също както две от четирите маркирани птици през 1995 г. към планините Урал. Втората птица изпраща последните си сигнали от п-в Таймир. Тази територия е гнездовище на вида и е била използвана и от други малки белочели гъски за престой. Третата птица след престой на п-в Канин поема на югозапад през Санкт Петербург и Полша и праща последните си сигнали от Германия. Предишни изследвания не са показали разлики в придвижванията между птиците, снабдени с предаватели, и останалите индивиди. За жалост никой от трите индивида не успява да достигне до зимовищата на вида преди сигнала на предавателя да спре. Съдбата им остава неизвестна, но най-вероятно птиците са загинали при незаконен отстрел, или поне така твърдят експертите от Скандинавия. Изследвания на руски учени са показали, че приблизително 50% от маркираните птици са били застреляни по време на есенната миграция в Русия и останалите страни. Има вероятност самите сателитни предаватели да са оказали влияние върху преживяемостта на гъската. Съществуват предположения, че такъв тип предаватели са повлияли върху преживяемостта на черната гъска, докато друго изследване е показало, че снежната гъска е променила поведението си в резултат на маркирането със сателитни предаватели - то я прави по-уязвима към ловната преса.

Въпреки че до една степен се разкриват едни от най-интересните моменти от живота на малката белочела гъска, този тип изследвания за Скандинавската популация са прекратени. Това, което учените се опитват да направят в днешно време, е да разширят мрежата от експерти и полеви екипи, които да работят в тези проблемни за вида точки. С предаватели към момента се проследява миграцията на малки белочели гъски от източната популация гнездяща в Русия. Надеждата е, че един ден гъската ще „излезе“ от графата на застрашените и ще гнезди отново в цялото Скандинавие. А ние може да се надяваме, че тогава ще имаме щастието да я виждаме много повече и при нас.

Добромир Добрев

Проект „Опазване на Феноскандинавската популация на малката белочела гъска в ключовите за нея места за престой и зимуване по европейския миграционен път“, финансиран по програма LIFE+ на ЕС

РЕКОРДБОРИ В ПРЕЛЕТА: МОРСКИТЕ ПТИЦИ

Миграцията е впечатляващо явление. През пролетта и есента лесно можем да станем свидетели на истински спектакъл - многохлядни ята птици прелитат над градовете ни, окичват като броеници електропроводи и дървета, строят гнезда, а после ги напускат; крилати „пришълци“ от далечни земи се появяват за кратко в градината или градския парк, и изчезват, сякаш видени насън. Но те са тук, край нас, и дори да не им обръщаме особено внимание, те са част от нашия свят, поне през повечето време от годината. Има обаче свят, който остава скрит за мнозина - светът на морските птици, някои от които прекарват почти целия си живот над и във водата, плуват отлично, гмуркат се на дълбочини, за които би завидял всеки водолаз, развиват невероятна скорост и техники за ловуване, гнездят на отдалечени острови или диви морски брегове.

Тези забележителни същества, сред които са пингвините, буревестникоподобните и някои дъждосвирикоподобни, са в състояние да изминат десетки хиляди километри в търсене на храна. Полярната рибарка (*Sterna paradisaea*) например, позната от логото на BirdLife International Интернешънъл, е един от най-впечатляващите мигранти на планетата. Дребната птица (с тегло под 700 г), гнездяща в полярните и субполярните части на Северна Америка, Европа и Азия, осъществява т.нар. презекваториален прелет до Антарктида и обратно. Доказано е, че разстоянията, които полярните рибарки изминат всяка година, достигат дори

